

USKLAĐIVANJE ZAKONSKE REGULATIVE REPUBLIKE SRBIJE SA STRATEGIJOM EU ZA BORBU PROTIV NEDOZVOLJENOG SAKUPLJANJA I PROMETA LAKOG I STRELJAČKOG NAORUŽANJA I MUNICIJE – STEPEN USKLAĐENOSTI I NEOPHODNE MERE

Dragan Kotarlić
Ministarstvo odbrane Republike Srbije
Slobodan Joksimović
Univerzitet odbrane u Beogradu, Vojna akademija

Problem nelegalne trgovine lakim streljačkim naoružanjem i municijom posebno je aktuelan na prostoru Evropske unije i njenog bližeg okruženja. U tom smislu, čine se ogromni naponi da se taj proces determiniše i stavi u zakonske okvire. Republika Srbija podržava sve napore naprednog sveta, pa i EU, u nastojanju da se aktivnosti posedovanja i trgovine lakim streljačkim naoružanjem i municijom usklade i jedinstveno primenjuju u praksi. To je i jedan od zahteva iz poglavlja 31 o pregovorima za pristupanje EU. U donošenju i primeni zakona i drugih propisa u ovoj oblasti u Republici Srbiji dosta se uradilo, ali postoje i područja koja treba unaprediti.

Ključne reči: EU, Republika Srbija, lako streljačko naoružanje i municija, zakon, uredba, odluka, propis

Uvod

Posledice preteranog gomilanja i nekontrolisanog širenja malokalibarskog oružja i lakog naoružanja (SALW) centralni su izazov za četiri od pet izazova (terorizam, proliferacija oružja za masovno uništenje, regionalni sukobi, neuspešne države i organizovani kriminal) koji su identifikovani u evropskoj Strategiji bezbednosti.

Prema podacima Ujedinjenih nacija, 600 miliona komada lakog oružja je u opticaju u svetu i od 49 velikih sukoba 90-tih godina, 47 su se vodili koristeći prevashodno SALW kao glavno oružje. Evropska unija već duži period pruža diplomatsku i tehničku podršku za unapređivanje međunarodne kontrole sakupljanja i prometa lakog i streljačkog naoružanja i municije.

Kodeks ponašanja EU o izvozu oružja izrađen je juna 1998. godine i, u skladu s njim, postignuta je saglasnost među svim članicama EU. Kodeks EU uključuje spisak od osam kriterijuma, na osnovu kojih se donosi odluka o tome da li prihvatiti ili odbiti zahtev za dobijanje dozvole za izvoz lakog i streljačkog naoružanja i municije.

Takođe, EU je izradila i određeni broj drugih instrumenata i strategija, kao na primer:

- Zajednički doprinos EU za suzbijanje nedozvoljenog sakupljanja i prometa lakog i streljačkog naoružanja i municije (1998),
- Zajednički stav EU o posredovanju u prodaji oružja (2004),
- Strategija EU za borbu protiv ilegalnog sakupljanja i ilegalne trgovine malokalibarskim i lakim naoružanjem i municijom za to naoružanje (2005),
- Plan Evropske komisije za podršku kontroli sakupljanja i prometa lakog i streljačkog naoružanja i municije na zapadnom Balkanu (2005).

Primena Kodeksa EU pokazala se kao napredan i efektivan režim kontrole sakupljanja i prometa lakog i streljačkog naoružanja. Evropska unija je proklamovala Kodeks EU i zahtevala od članica, ali i od zemalja koje pristupaju Evropskoj uniji, da ga primenjuju u praksi. To je posebno značajno za zemlje istočne i jugoistočne Evrope, gde je bilo konflikata u prethodnom periodu, a i poseduju značajne količine lakog i streljačkog naoružanja, pa je i kontrola sakupljanja i prometa oružja veoma bitna sa stanovišta bezbednosti.

Evropska unija je pokrenula određene aktivnosti u Africi, Aziji, Latinskoj Americi i na Balkanu, na osnovu Plana Zajedničke akcije (usvojen u junu 2002) koji identifikuje tri osnovna cilja:

- borba protiv nedozvoljenog sakupljanja i prometa lakog i streljačkog naoružanja i municije;
- doprinos smanjenju zaliha do nivoa koji su u skladu sa legitimnim potrebama bezbednosti zemlje i
- pomoć u rešavanju problema izazvanih preteranim gomilanjem lakog i streljačkog naoružanja i municije.

Nedozvoljeno sakupljanje i promet lakog i streljačkog naoružanja i municije – opšti pojmovi

Termin malokalibarsko oružje i lako naoružanje (SALW)¹ odnosi se na konvencionalno oružje koje je relativno jeftino i lako dostupno, jednostavno za upotrebu i održavanje. Ono predstavlja široko rasprostranjenu pretnju za bezbednost država, zajednica i pojedinaca i obuhvata širok spektar oružja, uključujući revolvere, puške, puškomitraljeze, mitraljeze, granatne bacače, prenosivo protivtenkovsko i protivavionsko oružje i raketne bacače, kao i bacače projektila kalibra manjeg od 100 mm. To je osnovno oružje koje se koristi u većini sukoba i oružanog nasilja.

Kontrola malokalibarskog oružja i lakog naoružanja podrazumeva proizvodnju, promet, posedovanje, prikupljanje, skladištenje, upravljanje viškovima i uništavanje takve vrste oružja. Kontrola trgovine malokalibarskog oružja i lakog naoružanja jedan je od načina da se zaustavi nelegalno širenje ovog oružja, čime se može uticati i na suzbijanje oružanih sukoba.

Nedozvoljenim širenjem lakog naoružavanja snabdevaju se snage koje izazivaju unutrašnje konflikte i raspad država, ograničavaju pristup prirodnim resursima pojedinim grupama ili kontrolišu trgovinu drogom. Ovi konflikti zamagljuju razliku između oružanog sukoba i kriminalne aktivnosti, koji nastaju prilikom sukoba naoružanih grupa bez vojne di-

¹ SALW – Small Arms and Light Weapons.

scipline, što često izaziva ozbiljno kršenje ljudskih prava i utiče na civilno stanovništvo, prvenstveno žene i decu. Glavna sredstva za borbu protiv ove pojave su:

- podrška međunarodnim naporima za kontrolu toka naoružanja i zabrana određenih vrsta oružja,

- pomoć ugroženim državama i zajednicama da ometaju nekontrolisano širenje lakog naoružanja i njegovu prodaju i pomaganje žrtvama.

Pored toga, radi suprotstavljanja ovim pretnjama, na nadnacionalnom nivou se preduzimaju različite mere za suzbijanje nelegalne trgovine oružjem – smanjenje broja upotrebljivog oružja, jačanje vladavine prava, čime se utiče na pojedince da ne drže lično naoružanje, a utiče se i na osnovni uzrok ilegalne potražnje za SALW: politički konflikt, siromaštvo, slaba ekonomija, nepostojanje poštovanja ljudskih prava. Na nacionalnom nivou države su odgovorne za sprovođenje sopstvene kontrole nad izvozom i uvozom konvencionalnog naoružanja. Na primer, sve članice Evropske unije obavezane su da se ponašaju u skladu sa pravilima Evropskog kodeksa ponašanja pri izvozu oružja², koji je usvojen 8. juna 1998. godine.

Kodeks EU postavlja osam kriterijuma za kontrolu izvoza konvencionalnog oružja i zahteva od članica konsultovanje o mogućim odstupanjima od procedura i odricanja od pravila izvoza.

Svi veliki izvoznici i većina država imaju razvijene procedure za formalno donošenje odluka u vezi sa prenosom oružja. Ipak, najbitnije kontrole prenosa konvencionalnog oružja su unilateralne kontrole izvoza i uvoza koje primenjuju države. Svaka država ima sopstveni način klasifikacije prenosa oružja, ali je osnovna ideja da vlade odobre prodaju ili drugu vrstu transfera putem legalnih instrumenata, kao što su izvozne licence za snabdevače, sertifikati za krajnje korisnike za one koji uvoze ili dozvole izdate od parlamenta ili određenih vladinih agencija. Proces odobravanja obično uključuje ministarstvo inostranih poslova, ministarstvo odbrane, obaveštajne zajednice, agencije za kontrolu naoružanja i ostale zainteresovane strane.

Odluka o dozvoli ili zabrani izdavanja licence za izvoz obično se donosi u skladu sa unapred definisanim kriterijumima. Ovi kriterijumi se umnogome razlikuju od države do države i prilično su nejasni. Neke države su odlučile da ih formulišu u pravno neobavezujućim dokumentima koji se mogu menjati izvršnim odlukama, dok su druge ove kriterijume uključile u zakone i pravilnike o izvozu.

Zabranjena trgovina oružjem i njegov prenos poslednjih godina u velikoj meri zaokupljaju pažnju međunarodne zajednice. Radi rešavanja ovih problema formirana je značajna međunarodna baza podataka o rasprostranjenosti SALW. Kako na međunarodnom, tako i na regionalnom nivou, sklopljeno je više sporazuma i foruma za suštinski dijalog o ovim pitanjima. Postoje razne međunarodne inicijative u borbi protiv zabrane trgovine i prenosa malokalibarskog oružja i lakog naoružanja.

Pored toga, donatori i zemlje korisnici započeli su više specifičnih projekata. Zemlje jugoistočne Evrope dogovorile su se da će se pozabaviti problemom širenja SALW u čitavom regionu pod pokroviteljstvom niza međunarodnih sporazuma koje finansiraju EU, NATO, OEBS i UN.

² European Union Code of Conduct on Arms Exports (1998).

Program aktivnosti UN o SALW (UN PoA)³

Ujedinjene nacije predstavljaju glavni međunarodni forum za razvoj i usvajanje zajedničkih stavova i standarda za borbu protiv širenja i destabilizujućeg nagomilavanja oružja od sredine 90-ih godina. Protokol protiv nelegalne proizvodnje i trgovine vatrenim oružjem, njegovim komponentama i municijom, kao dodatak Konvenciji UN protiv transnacionalnog organizovanog kriminala iz 2001. godine (Protokol o vatrenom oružju), predstavlja prvi ozbiljan dokument koji sadrži politiku o SALW. Zatim, usvojen je i Program aktivnosti UN po pitanju SALW, koji ima sveobuhvatan delokrug i odnosi se na međudržavne transfere malokalibarskog oružja i lakog naoružanja. Ovaj program pokriva sve aktivnosti, od postavljanja standarda za praćenje i kontrolu oružja, do organizovanja obuka o štetnosti i mogućnostima kontrole i suzbijanja nelegalne trgovine malokalibarskim i lakim oružjem.

Cilj Programa aktivnosti UN jeste sprečavanje, borba i iskorenjivanje nelegalne trgovine malokalibarskim i lakim oružjem u svim njegovim aspektima. To se postiže nizom mera koje se odnose na:

1) jačanje ili razvijanje normi i mera na globalnom, regionalnom i nacionalnom nivou koji podržavaju koordinaciju u borbi protiv nelegalne trgovine malokalibarskim i lakim oružjem,

2) razvijanje i primenu međunarodnih mera za sprečavanje i borbu protiv nelegalne proizvodnje i trgovine ovim oružjem,

3) naglašavanje i ukazivanje na regione u svetu u kojima su konflikti privedeni kraju i gde postoje ozbiljni problemi sa preteranom akumulacijom ovog oružja i gde se ti problemi moraju hitno rešavati,

4) mobilizaciju političkih napora u međunarodnoj zajednici radi suzbijanja nelegalne trgovine i proizvodnje SALW kako bi se uticalo na povećanje svesti o karakteru i ozbiljnosti sa njim povezanih problema,

5) promociju odgovorne akcije koju sprovode države radi prevencije nelegalnog izvoza, uvoza, tranzita i ponovnog prenosa SALW.

Osim programa akcije UN, postoji i niz dokumenata, rezolucija, protokola, principa i kodeksa koje su UN usvojile i aktivno ih primenjuju u borbi protiv nelegalne trgovine malokalibarskim i lakim oružjem. Ujedinjene nacije su usvojile i regionalne standarde razoružanja na mikronivou.

Inicijative EU u borbi protiv nelegalne trgovine konvencionalnim oružjem

Evropska unija daje veliki doprinos borbi protiv nelegalne trgovine oružjem. Neke od glavnih inicijativa su:

1) Zajednička akcija EU o SALW⁴

³ Program akcije UN za sprečavanje, borbu protiv i za iskorenjivanje nelegalne trgovine streljačkim i lakim oružjem u svim aspektima, jul 2001.

⁴ Zajednička akcija Saveta EU po pitanju doprinosa Evropske unije borbi protiv destabilizujućeg nagomilavanja i širenja lakog i malokalibarskog oružja – 12. jul 2002. godine.

U okviru svoje Zajedničke akcije na planu borbe protiv destabilizujućeg nagomilavanja i širenja malokalibarskog oružja, EU pruža finansijsku i tehničku pomoć zemljama, grupama zemalja, međunarodnim organizacijama i NVO koje to zatraže. Od 1999, zahvaljujući ovoj zajedničkoj akciji, EU je prihvatila još 14 sličnih akcija u istočnoj Evropi, Latinskoj Americi i Karibima, Aziji i Africi. Od geografskih prioriteta o kojima odlučuje Evropski savet, posebnu pažnju dobilo je uništenje postojećih zaliha SALW u istočnoj i jugoistočnoj Evropi, kao i aktivnosti podrške regionalnim moratorijumima po pitanju aktivnosti vezanih za malokalibarsko oružje u Africi.

2) Kodeks ponašanja EU o izvozu oružja⁵

Pravila ponašanja EU predstavljaju model kontrole konvencionalnih vojnih izvoza, a uvela ih je Evropska unija kao političku obavezu 1998. godine. Ova pravila određuju zajedničke kriterijume na osnovu kojih se daje odobrenje za izvoze i predviđaju odredbe o transparentnosti, kao što je objavljivanje godišnjeg izveštaja na osnovu kojeg građansko društvo, kao i državne strukture, mogu da ocene učinak pojedinih država.

Pravila ponašanja EU obuhvataju osam kriterijuma za određivanje ponašanja prilikom izvoza malokalibarskog i lakog oružja, koji su zakonski obavezujući za sve članice EU.

3) Strategija EU za borbu protiv nelegalnog nagomilavanja i trgovine SALW i pripadajućom municijom

Evropski savet je, 16. decembra 2005. godine, usvojio strategiju podrške Zajedničkoj akciji za SALW iz 2002. godine (2002/589/CFSP). Ova strategija napisana je u okviru Strategije evropske bezbednosti (2003. god.), kao i slične strategije o oružju za masovno uništenje iz 2003. godine. Cilj je da se razvije integrisani pristup i sveobuhvatni plan aktivnosti na borbi protiv nelegalne trgovine SALW i pripadajuće municije.

Strategija Evropske unije za borbu protiv nedozvoljenog sakupljanja i prometa lakog i streljačkog naoružanja i municije

Program Ujedinjenih nacija za sprečavanje, zaustavljanje i borbu protiv nelegalne trgovine malokalibarskog oružja i lakog naoružanja u svim njegovim aspektima, usvojen 20. jula 2001. godine, potvrđuje potrebu za komplementarnošću na globalnom, regionalnom i nacionalnom nivou u njegovom sprovođenju.

U skladu sa Programom UN, Evropska unija usvaja Strategiju za borbu protiv nagomilavanja i trgovine SALW i njihove municije. U Evropskoj strategiji bezbednosti, koja je usvojena 13. decembra 2003. godine, navedeno je **pet ključnih izazova** sa kojima se suočava EU:

- terorizam,
- proliferacija oružja za masovno uništenje,
- regionalni konflikti,
- neuspešna država i
- organizovani kriminal.

⁵ Pravila ponašanja EU po pitanju izvoza oružja, 8. jun 1998.

Evropska strategija zagovara aktivniju, koherentniju i sposobniju Evropu u borbi sa tim izazovima. Evropska unija priznaje da nijedan od ovih izazova nije čisto vojni, niti može rešiti bilo koji od njih samo vojnim sredstvima, odnosno svakom od navedenih izazova mora se suprotstaviti kombinovanjem više instrumenata i politika koje EU ima na raspolaganju.

Rast gomilanja i širenja malokalibarskog oružja i lakog naoružanja predstavlja pretnju miru i bezbednosti, a bezbednost je preduslov razvoja. Sukob ne samo da uništava infrastrukturu, uključujući i socijalne infrastrukture, već podstiče kriminal, odvraća investicije i čini normalnu ekonomsku aktivnost nemogućom.

Ilegalna trgovina SALW, kao glavni faktor za nestabilnost države, nasleđe je iz perioda hladnog rata, nakon kojeg je povećan pristup nedržavnih „igrača” zalihama SALW. Ujedinjene nacije procenjuju da je u opticaju širom sveta oko 600 miliona komada lakog oružja. SALW je odgovoran za skoro 500.000 smrtnih slučajeva godišnje, od kojih je 300.000 izgubilo život u oružanim sukobima.

Savremeni unutrašnji konflikti su, u suštini, ratovi lakog i malokalibarskog oružja, koje se mnogo više koristi nego teško naoružanje. Takvi sukobi dovode do humanitarnih katastrofa, slabljenja državne strukture, raseljavanja lica, kolapsa zdravstvenih i obrazovnih usluga, pada ekonomije i standarda. Ovaj trend uglavnom pogađa podsaharsku Afriku, delove Latinske Amerike, centralne i istočne Azije, Balkana i Bliskog istoka, prvenstveno one zemlje i regione koji su nerazvijeni. Ova strategija neophodna je radi preventivnog delovanja i kontrole izvoza konvencionalnog oružja. Posebnu pažnju treba obratiti na ogromne zalihe lakog oružja u istočnoj i jugoistočnoj Evropi i načinima i sredstvima kojima su distribuirane u Afriku (nezakonita trgovina).

Suočeni sa takvim pretnjama, izazov za strategiju EU o SALW jeste da odgovori na ove pretnje i da obezbedi da njena bezbednosna politika i politika razvoja u potpunosti iskoristi sredstva na raspolaganju, na multilateralnom i regionalnom nivou, u okviru Evropske unije i na bilateralnom nivou. kako bi se sprovelo sledeće:

- Evropska unija mora da ojača svoju politiku kontrole izvoza SALW;
- podrška zemljama koje žele da smanje svoje viškove zaliha SALW i njihove municije;
- promovisanje restrukturiranja industrijskih kapaciteta za proizvodnju jeftine SALW u istočnoj i jugoistočnoj Evropi;
- sprovođenje mera za smanjenje ilegalne potražnje za SALW;
- podrška jačanja efikasne vladavine prava u zemljama koje su nestabilne, tako da se ograniči potražnja lokalnog stanovništva za SALW.

Već 2002. godine EU je usvojila Zajedničku akciju (2002/589/CFSP) i postavila tri osnovna cilja:

- borba protiv nedozvoljenog sakupljanja i prometa lakog i streljačkog naoružanja i municije;
- doprinos smanjenju zaliha do nivoa koji su u skladu sa legitimnim potrebama bezbednosti zemlje i
- pomoć u rešavanju problema izazvanih preteranim gomilanjem lakog i streljačkog naoružanja i municije.

Evropska unija ima na raspolaganju pun spektar civilnih i vojnih instrumenata za upravljanje krizama i postkonfliktnim situacijama, samostalno ili pod okriljem partnerstva i sporazuma o saradnji, koji se mogu iskoristiti u borbi protiv SALW i pripadajuće municije:

- civilne operacije upravljanja krizama za bavljenje unutrašnjim sukobima i vraćanje bezbednosti, kroz obuku, savete, pomoć i mentorske aktivnosti;

- operacije upravljanja vojnim krizama;
- razni instrumenti diplomatije EU;
- partnerstvo i saradnja sa trećim zemljama, kao što je već slučaj za druge pretnje (ne- proliferacija oružja za masovno uništenje, terorizam, organizovani kriminal itd.);
- razvoj i pomoć programima koje finansira EDF (evropski fond za razvoj);
- policija, carina i mehanizmi sudske saradnje, posebno EUROPOL i EUROJUST i
- evropski i nacionalni sistemi za kontrolu izvoza robe dvostruke namene.

Akcioni plan za sprovođenje Strategije EU u borbi protiv SALW i pripadajuće municije

Akcioni plan sadrži sve neophodne mere za sprovođenje efikasne borbe protiv nedozvoljenog sakupljanja i prometa lakog i streljačkog naoružanja i municije. Implementacija akcionog plana kontinuirano će se pratiti i redovno ažurirati na svakih šest meseci, na osnovu izveštaja Saveta EU. Akcioni plan obuhvata:

- razvoj univerzalnih, regionalnih i nacionalnih mehanizama za suprotstavljanje širenju SALW i njihove municije;
- promovisanje sprovođenja Akcionog programa UN za sprečavanje, borbu i zaustavljanje nelegalne trgovine malokalibarskim i lakim naoružanjem u svim njegovim aspektima;
- podršku usvajanju pravno obavezujućeg međunarodnog instrumenta za praćenje i obeležavanje SALW i municije;
- promovisanje ratifikacije Protokola protiv nezakonite proizvodnje i trgovine vatrenog oružja, radi njenog brzog stupanja na snagu;
- konsenzus unutar zemalja izvoznica SALW i municije da se snabdevaju samo vlade (direktno ili posredstvom organa ovlašćenih za kupovinu u njihovo ime), u skladu sa restriktivnim i odgovarajućim regionalnim i međunarodnim kriterijumima o izvozu oružja;
- razvoj instrumenata za podršku sankcija i njihovo praćenje u vezi sa lakim oružjem i nelegalnom trgovinom sirovinama za proizvodnju SALW i municije;
- podršku jačanju izvozne kontrole i promocija kriterijumima i pravila ponašanja po pitanju izvoza oružja (pomoć trećim zemljama u izradi nacionalnog zakonodavstva i promovisanje mera za poboljšanje transparentnosti);
- podršku jačanju kontrole granica, naročito granica u vazдушnom prostoru, u zemljama koje su pogođene nelegalnom trgovinom SALW i pripadajućom municijom kroz Program pomoći u obezbeđivanju opreme i izradi nacionalnog zakonodavstva o kontroli izvoza i Program obuke carinskog osoblja i drugih agencija, naročito u zemljama istočne Evrope;
- podršku promovisanju veće uloge mirovnih misija pod okriljem UN u oblasti SALW i pripadajuće municije;
- podršku regionalnim inicijativama za borbu protiv nelegalne trgovine SALW i pripadajućom municijom (posebno Centralna i Istočna Evropa, Latinska Amerika i Karibi);
- podršku akcijama u borbi protiv nelegalne trgovine SALW i pripadajućom municijom i uništavanje viška zaliha;
- podršku mirovnim misijama u njihovom praćenju embarga na uvoz i izvoz oružja;
- promociju primene kontrole izvoza oružja na osnovu kriterijuma iz Kodeksa ponašanja EU i razmena informacija o tome;

- promovisanje razvoja politike aktivne borbe protiv ilegalne trgovine SALW i pripadajućom municijom;
- učešće u naporima da se smanji višak zaliha SALW i municije preostale iz perioda hladnog rata u Istočnoj Evropi;
- jačanje napora EU za rešavanje regionalnih konflikata korišćenjem svih raspoloživih instrumenata;
- finansijska i tehnička pomoć za uspostavljanje ili jačanje mera na izgradnji regionalne bezbednosti i poverenja (vođenje regionalnih registara SALW i municije, redovna razmena informacija u vezi s izvozom, uvozom, proizvodnjom i održavanjem SALW i municije, kao i nacionalnog zakonodavstva o vatrenom oružju);
- jačanje koordinacije i poboljšanje razmene informacija između ekspertskih grupa radi stvaranja integrisanih kapaciteta za borbu protiv nelegalne trgovine SALW i pripadajućom municijom.

Zakonska regulativa i izvorna dokumenta Republike Srbije koja regulišu kontrolu i promet streljačkog i lakog oružja

U Republici Srbiji oblast kontrole prometa naoružanja i vojne opreme propisana je u više zakonskih i podzakonskih propisa, od kojih su najznačajniji:

- Strategija kontrole streljačkog i lakog oružja u Republici Srbiji za period 2010-2015. godine (*Službeni glasnik Republike Srbije*, broj 36/2010);
- Akcioni plan za sprovođenje Strategije kontrole streljačkog i lakog oružja u Republici Srbiji za period 2010–2015. godine (usvojen Zaključkom Vlade RS 05, broj: 210-6619/2013 od 09.08.2013. godine – *Službeni glasnik Republike Srbije*, broj 73/13);
- Zakon o izvozu i uvozu robe dvostruke namene (*Službeni glasnik Republike Srbije*, broj 95/13);
- Zakon o oružju i municiji (*Službeni glasnik Republike Srbije*, br. 9/92, 53/93, 67/93, 48/94, 44/98, 39/2003, 101/2005 – dr. zakon, 85/2005 – dr. zakon, 27/2011 – odluka US i 104/2013 – dr. zakon));
- Zakon o privatnom obezbeđenju (*Službeni glasnik Republike Srbije*, broj 104/2013);
- Zakon o detektivskoj delatnosti (*Službeni glasnik Republike Srbije*, broj 104/2013);
- Zakon o ispitivanju, žigosanju i obeležavanju vatrenog oružja (*Službeni list SCG*, 31/04);
- Odluka o kriterijumima za izdavanje dozvola za izvoz naoružanja, vojne opreme i robe dvostruke namene (*Službeni glasnik Republike Srbije*, broj 11/05);
- Uredba o prevozu naoružanja i vojne opreme (*Službeni list SRJ*, broj 54/1997);
- Pravilnik o obrascu i sadržaju zahteva za izdavanje dozvole, obrascu dozvole, obrascu i sadržaju sertifikata i potvrda koji prate izvoz i uvoz robe dvostruke namene (*Službeni glasnik Republike Srbije*, broj 9/2014);
- Pravilnik o načinu vođenja registra lica koja mogu da obavljaju spoljnu trgovinu kontrolisanom robom (*Službeni glasnik Republike Srbije*, broj 73/2006, 96/2007, 80/2012);
- Odluka o utvrđivanju nacionalne kontrolne liste naoružanja i vojne opreme (*Službeni glasnik Republike Srbije*, br. 90/13).

Normativno-pravni okvir i smernice za izradu i usvajanje propisa koja regulišu kontrolu streljačkog i lakog oružja u Republici Srbiji postavila je Strategija kontrole streljačkog i lakog oružja u Republici Srbiji za period 2010–2015. godine (u daljem tekstu: Strategija kontrole streljačkog i lakog oružja).

Strategija kontrole streljačkog i lakog oružja u Republici Srbiji za period 2010–2015. godine

Strategija kontrole streljačkog i lakog oružja prihvata potrebu da se na svim nivoima definišu aspekti kontrole streljačkog i lakog oružja (SALW), njegovih delova i pripadajuće municije koji se tiču nelegalnog posedovanja, proizvodnje, skladištenja i prometa, radi sprečavanja pristupa oružju kriminalnim grupama i teroristima. Ova rešenost potvrđena je potpisivanjem Programa akcije Ujedinjenih nacija za sprečavanje, borbu protiv i za iskorenjivanje nelegalne trgovine streljačkim i lakim oružjem u svim aspektima (UNPoA), Dokumenta Organizacije za bezbednost i saradnju u Evropi (OEBS) o streljačkom i lakom oružju, Dokumenta OEBS-a o zalihama konvencionalne municije i Protokola Ujedinjenih nacija o vatrenom oružju.

Strategija kontrole streljačkog i lakog oružja usaglašena je sa odredbama Strategije EU za borbu protiv ilegalnog sakupljanja i ilegalne trgovine malokalibarskim i lakim naoružanjem i pripadajućom municijom.

Opšti cilj definisan Strategijom kontrole streljačkog i lakog oružja jeste uspostavljanje jedinstvenog nacionalnog sistema efikasne kontrole streljačkog i lakog oružja u Republici Srbiji, kojim će se smanjiti količina oružja u ilegalnom posedu, broj zloupotreba oružja u legalnom posedu i povećati opšta bezbednost građana i društva u celini.

Osnovni zadaci definisani Strategijom kontrole streljačkog i lakog oružja su:

- stalna nacionalna kontrola aktivnosti u pogledu proizvodnje, posedovanja, nošenja, unutrašnjeg i spoljnotrgovinskog prometa (uključujući i posredovanje u prometu) streljačkog i lakog oružja;

- podnošenje izveštaja u skladu sa Programom akcije UN za SALW, Dokumentu OEBS-a o SALW, Protokolu UN o vatrenom oružju i ostalim međunarodnim sporazumima i konvencijama;

- kontrola aktivnosti po pitanjima vezanim za upravljanje zalihama streljačkog i lakog oružja u posedu države i uklanjanje njegovih viškova.

Strategija kontrole streljačkog i lakog oružja ima sledeće specifične ciljeve:

- stvaranje uslova za efikasnu primenu nacionalnog zakonodavstva u vezi sa proizvodnjom, prometom, obeležavanjem i žigosanjem, kontrolom izvoza i uvoza, ispunjenošću uslova za posedovanje i proceduru registracije oružja;

- informisanje javnosti o negativnim posledicama zloupotrebe i edukacije građana i pravnih lica o rizicima od oružja, kao i o pravnoj regulativi posedovanja i unutrašnjeg i spoljnotrgovinskog prometa oružja;

- stvaranje uslova za bezbedno skladištenje streljačkog i lakog oružja;

- planiranje i sprovođenje dugoročnih i redovnih akcija kontrole streljačkog i lakog oružja radi njegovog prikupljanja (legalizacija i predaja) ili oduzimanja i uništavanja;

- identifikacija viška zaliha streljačkog i lakog oružja u posedu države i stvaranje materijalnih i finansijskih uslova za njegovo bezbedno uklanjanje;

– jačanje saradnje na nacionalnom i internacionalnom nivou, u skladu sa postojećim međunarodnim dokumentima;

– angažovanje civilnog društva u podršci Strategiji kontrole streljačkog i lakog oružja;

– obezbeđenje poštovanja i primene prihvaćenih, odnosno potvrđenih međunarodnih dokumenata u vezi sa streljačkim i lakim naoružanjem i usklađivanje domaćih propisa sa međunarodnim dokumentima i propisima UN, OEBS i EU.

Očekivani ishod efikasnog sprovođenja Strategije kontrole streljačkog i lakog oružja stvorice pogodno okruženje za brži razvoj i pokazaće doslednu opredeljenost Republike Srbije za borbu protiv svih oblika kriminala i terorizma. U Strategiji kontrole streljačkog i lakog oružja definisana je nadležnost ministarstava i drugih državnih organa u sprovođenju aktivnosti putem kojih se sprovodi kontrola ovog oružja.

Neke od aktivnosti su u nadležnosti samo jednog ministarstva, dok je za druge potrebna saradnja više državnih organa. U tim slučajevima, ministarstva u čijoj su pretežnoj nadležnosti moraju preuzeti vođenje aktivnosti, a na nivou Saveta za streljačko i lako oružje obezbediće se saradnja i koordinirano delovanje sa drugim ministarstvima.

U Strategiji kontrole streljačkog i lakog oružja definisano je da je Savet za streljačko i lako oružje povremeno radno telo koje obrazuje Vlada od predstavnika nadležnih državnih organa koji poseduju stručna znanja iz oblasti od značaja za sprovođenje Strategije, nadležno za predlaganje mera koje se odnose na sprovođenje i koordinaciju Strategije i Akcionog plana. Savet za streljačko i lako oružje ima ovlašćenje da inicira prilagođavanje, promenu ili dopunu Strategije ili Akcionog plana. Posredstvom Saveta za streljačko i lako oružje ostvaruje se komunikacija i saradnja državnih organa u ispunjavanju zajedničkih ciljeva. Takođe, Savet za streljačko i lako oružje može predlagati formiranje stručnih timova za sprovođenje konkretnih aktivnosti. Sastav Saveta za streljačko i lako oružje čine:

- predsedavajući (Nacionalni koordinator za streljačko i lako oružje);
- predstavnik Ministarstva odbrane;
- predstavnik Ministarstva unutrašnjih poslova;
- predstavnik Ministarstva spoljnih poslova;
- predstavnik Ministarstva ekonomije i regionalnog razvoja;
- predstavnik Ministarstva pravde;
- predstavnik Ministarstva finansija;
- predstavnik Ministarstva prosvete;
- predstavnik Ministarstva omladine i sporta;
- predstavnik Ministarstva zdravlja;
- predstavnik Bezbednosno-informativne agencije.

Nacionalnog koordinatora za streljačko i lako oružje imenuje Vlada, a njegovi zadaci su:

– uspostavljanje početnog kontakta za sva pitanja vezana za streljačko i lako oružje u Republici Srbiji;

– informisanje svih relevantnih aktera po pitanju streljačkog i lakog oružja i napretka sprovođenja Strategije kontrole streljačkog i lakog oružja i Akcionog plana za njeno sprovođenje;

– predsedavanje radom Saveta za streljačko i lako oružje;

– ostvarivanje komunikacije sa međunarodnim organizacijama i organizacijama civilnog društva koje podržavaju sprovođenje Strategije kontrole streljačkog i lakog oružja i rada Saveta za streljačko i lako oružje;

– sastavljanje i usklađivanje raznih komponenti izveštaja za Savet za streljačko i lako oružje.

Akcioni plan za sprovođenje Strategije kontrole streljačkog i lakog oružja u Republici Srbiji za period 2010–2015. godine

Akcioni plan izrađen je u periodu februar–april 2012. godine, a usvojen na sednici Vlade Republike Srbije dana 9. avgusta 2013. godine. On predstavlja skup konkretnih aktivnosti kojima se planira realizacija osnovnih ciljeva predviđenih Strategijom kontrole streljačkog i lakog oružja i donosi se za 2013. i 2014. godinu.

Cilj Akcionog plana je sprovođenje aktivnosti realizovanja Strategije kontrole streljačkog i lakog oružja. On će se ostvariti usklađenim radom državnih organa–nosilaca aktivnosti za sprovođenje Strategije za kontrolu streljačkog i lakog oružja, čijim će radom koordinirati Savet za streljačko i lako oružje. Državni organi će, po potrebi, formirati radne grupe za primenu Akcionog plana.

Praćenje i ocenjivanje Akcionog plana vrši se preko indikatora koji su u njemu utvrđeni. Za praćenje sprovođenja zadužen je Savet za streljačko i lako oružje, koji će izveštaje o napretku periodično dostavljati Vladi svakih devedeset dana. Radi veće delotvornosti, Savet za streljačko i lako oružje će u roku od šezdeset dana ustanoviti instrumente i mehanizme za praćenje, izveštavanje i ocenjivanje.

U skladu sa rezultatima ocenjivanja, Savet će, preko nadležnih ministarstava, predložiti Vladi eventualno revidiranje i prilagođavanje Strategije kontrole streljačkog i lakog oružja i Akcionog plana za njeno sprovođenje. Izveštaji o napretku biće dostupni javnosti u Biltenu koji će objavljivati Savet za streljačko i lako oružje.

Realizacijom Akcionog plana žele se postići sledeći ciljevi:

1) Stvaranje uslova za efikasnu primenu nacionalnog zakonodavstva vezano za proizvodnju, promet, obeležavanje i žigosanje, kontrolu izvoza i uvoza, ispunjenosti uslova za posedovanje i procedure registracije oružja.

2) Informisanje javnosti o negativnim posledicama zloupotrebe i edukacija građana i pravnih lica o rizicima od oružja, kao i o pravnoj regulativi posedovanja i unutrašnjeg i spoljnotrgovinskog prometa oružja.

3) Stvaranje uslova za bezbedno skladištenje streljačkog i lakog oružja.

4) Planiranje i sprovođenje dugoročnih i redovnih akcija kontrole streljačkog i lakog oružja u cilju njegovog prikupljanja (legalizacija i predaja) ili oduzimanja i uništavanja.

5) Identifikacija viška zaliha streljačkog i lakog oružja u posedu države i stvaranje materijalnih i finansijskih uslova za njegovo bezbedno uklanjanje.

6) Jačanje saradnje na nacionalnom i internacionalnom nivou, u skladu sa postojećim međunarodnim dokumentima.

7) Angažovanje civilnog društva u podršci Strategiji kontrole streljačkog i lakog oružja.

8) Obezbeđenje poštovanja i primene prihvaćenih, odnosno potvrđenih međunarodnih dokumenata u vezi sa streljačkim i lakim naoružanjem i usklađivanje domaćih propisa sa međunarodnim dokumentima i propisima UN, OEBS i EU.

U Akcionom planu definisano je za svaki postavljeni cilj koje aktivnosti treba realizovati, koji zadaci proističu iz tih aktivnosti, koji su indikatori i nosioci realizacije zadatka, rokovi, resursi potrebni za izvršenje zadatka, kao i mogući rizici u toku realizacije zadatka, odnosno koji će rizici nastupiti ukoliko se zadatak ne realizuje.

Bitne odredbe iz zakona koji reguliše kontrolu i promet streljačkog i lakog oružja

a) Zakon o izvozu i uvozu robe dvostruke namene usvojen je 2013. godine u skladu sa Akcionim planom i definisanim rokovima. Usklađen je sa Strategijom EU za borbu protiv ilegalnog sakupljanja i ilegalne trgovine malokalibarskim i lakim naoružanjem i pripadajućom municijom, Zajedničkim doprinosom EU za suzbijanje nedozvoljenog sakupljanja i prometa lakog i streljačkog naoružanja i municije, Zajedničkim stavom EU o posredovanju u prodaji oružja (2004. g.), Planom Evropske komisije za podršku kontroli sakupljanja i prometa lakog i streljačkog naoružanja i municije na zapadnom Balkanu, kao i ostalim evropskim propisima koji regulišu ovu oblast.

Ovim zakonom uređuju se način i uslovi pod kojima se vrši izvoz, uvoz i tranzit robe dvostruke namene, kao i pružanje brokerskih usluga i tehničke pomoći u vezi sa robom dvostruke namene.

Cilj ovog zakona jeste uspostavljanje kontrole u oblasti izvoza i uvoza robe dvostruke namene i pružanja brokerskih usluga i tehničke pomoći u vezi sa robom dvostruke namene, radi ostvarivanja i zaštite odbrambenih, bezbednosnih, ekonomskih i spoljnopolitičkih interesa Republike Srbije, njenog međunarodnog kredibiliteta i obezbeđenja poštovanja međunarodnih obaveza u ovoj oblasti.

Zakonom je propisano šta je roba dvostruke namene. Ona se utvrđuje listom koju donosi Vlada, na predlog ministarstva nadležnog za poslove spoljne trgovine koja mora biti usklađena sa relevantnom listom Evropske unije. Roba dvostruke namene se izvozi, odnosno uvozi na osnovu dozvole. Zakonom je propisano kako se vrši tranzit robe dvostruke namene i u kojim uslovima ministarstvo može rešenjem zabraniti tranzit ove robe navedene u listi.

Takođe, zakonom je propisano da se zahtev za izdavanje dozvole za izvoz i uvoz robe dvostruke namene podnosi Ministarstvu nadležnom za poslove spoljne trgovine. Zahtev sadrži:

- 1) poslovno ime, adresu i matični broj podnosioca zahteva;
- 2) naziv, opis, tarifnu oznaku, identifikacioni broj i količinu robe iz liste;
- 3) namenu korišćenja robe;
- 4) ukupnu vrednost robe;
- 5) podatke o ostalim učesnicima u prometu: proizvođaču, prodavcu, vlasniku, kupcu, ovlašćenom zastupniku u carinskom postupku, prevozniku i drugim učesnicima;
- 6) poslovno ime i adresu krajnjeg korisnika;
- 7) način plaćanja, odnosno naplate;
- 8) predlog vremenskog roka važenja dozvole;
- 9) druge podatke po zahtevu ministarstva.

Obrazac i sadržaj zahteva za izdavanje dozvole, obrazac dozvole, kao i druge obrasce dokumenata koji prate izvoz i uvoz robe dvostruke namene propisuje ministarstvo. Uz zahtev za izdavanje dozvole, podnosilac zahteva je dužan da dostavi originalnu potvrdu krajnjeg korisnika koja je dobijena od zvaničnog organa države krajnjeg korisnika.

Ministarstvo nadležno za poslove spoljne trgovine kompletan zahtev za izdavanje dozvole dostavlja na saglasnost ministarstvu nadležnom za poslove odbrane, ministarstvu nadležnom za spoljne poslove i ministarstvu nadležnom za unutrašnje poslove, kao

i organu državne uprave nadležnom za poslove nacionalne bezbednosti. Ako neki od organa uskrati saglasnost o izdavanju dozvole tada konačnu odluku donosi Vlada.

Ministarstvo nadležno za poslove spoljnje trgovine dužno je da izda dozvolu u roku od 10 dana od dana dobijanja poslednje saglasnosti organa. Ministarstvo i organi prilikom odlučivanja o izdavanju dozvole razmatraju da li izvoz ili uvoz robe dvostruke namene:

1) ugrožava poštovanje međunarodnih obaveza Republike Srbije, koje proističu iz članstva u Ujedinjenim nacijama, Organizaciji za evropsku bezbednost i saradnju i drugim međunarodnim organizacijama koje obavezuju Republiku Srbiju, odnosno članstva u međunarodnim kontrolnim izvoznim režimima;

2) ugrožava poštovanje ljudskih prava u zemlji krajnjeg korisnika;

3) ugrožava održavanje regionalnog mira, bezbednosti i stabilnosti;

4) ugrožava bezbednosne ili odbrambene interese Republike Srbije, javnu bezbednost i ustavni poredak;

5) da li je suprotan spoljnopolitičkom ili ekonomskom interesu Republike Srbije;

6) omogućava izbijanje ili nastavak oružanih i drugih sukoba u državi krajnje upotrebe robe;

7) omogućava upotrebu robe za podsticanje nemira u državi krajnje upotrebe robe;

8) doprinosi riziku njenog preusmeravanja;

9) ima negativan uticaj na nacionalnu bezbednost, kao i na ponašanje države krajnjeg korisnika prema terorizmu i međunarodno organizovanom kriminalu, prirodu njenih savezništava i poštovanje međunarodnog prava, i

10) da li priloženi dokumenti odgovaraju krajnjoj nameni navedenoj u zahtevu.

Takođe, zakonom su propisani uslovi kada se zahtev odbija, kada prestaje da važi dozvola, kada se oduzima ili menja. Na zahtev podnosioca ministarstvo izdaje sertifikat krajnjeg korisnika (End User Certificate) i međunarodni uvozni sertifikat (International Import Certificate) za robu dvostruke namene. Takođe, na zahtev podnosioca izdaje potvrdu o dostavi robe dvostruke namene (Delivery Verification Certificate). Ministarstvo propisuje obrasce i sadržaj zahteva za izdavanje i obrasce sertifikata i potvrde. Navedeni pravilnik je usvojen.

b) Zakon o privatnom obezbeđenju usvojen je 27. novembra 2013. godine, u skladu sa Akcionim planom i definisanim rokovima. Tako je prvi put u Republici Srbiji normativno-pravno uređena ova oblast. Propisi za izvršavanje ovog zakona treba da budu doneti u roku od šest meseci od dana stupanja na snagu zakona.

Međutim, prošlo je više od šest meseci, a nijedan podzakonski propis nije usvojen, tako da je pitanje da li se taj zakon i sprovodi u praksi. Verovatno ne.

c) Zakon o detektivnoj delatnosti usvojen je 27. novembra 2013. godine u skladu sa Akcionim planom i definisanim rokovima. Zakonom je prvi put u Republici Srbiji normativno-pravno uređena ova oblast.

Propisi za izvršavanje ovog zakona doneće se u roku od šest meseci od dana stupanja na snagu ovog zakona. Prošlo je više od šest meseci, a nijedan podzakonski propis nije usvojen.

d) Kriterijuma za izdavanje dozvola za izvoz naoružanja, vojne opreme i robe dvostruke namene usklađeni su sa Kodeksom ponašanja EU iz 1998. godine. Kriterijumi na osnovu kojih će ministarstvo nadležno za poslove spoljne trgovine izdavati dozvole za izvoz naoružanja, vojne opreme i robe dvostruke namene su:

e) Poštovanje međunarodnih obaveza, naročito sankcija koje je izglasao Savet bezbednosti Ujedinjenih nacija, međunarodnih sporazuma o neširenju naoružanja, kao i drugih međunarodnih obaveza.

2) Poštovanje ljudskih prava u zemlji koja je konačno određište. Pošto je ocenilo ponašanje zemlje-uvoznika po pitanju relevantnih načela koja su postavili međunarodni instrumenti za zaštitu ljudskih prava, ministarstvo nadležno za poslove spoljne trgovine će:

a) odbiti izdavanje izvozne dozvole ako postoji jasan rizik da bi izvezena roba mogla da bude korišćena za unutrašnju represiju;

b) biti posebno pažljivo i obazrivo prilikom izdavanja dozvola, tretirajući svaki slučaj individualno i uzimajući u obzir prirodu opreme za zemlje u kojima su nadležna tela UN, Saveta Evrope ili EU ustanovili ozbiljna kršenja ljudskih prava.

3) Unutrašnja situacija u zemlji koja je krajnje određište izvoza, u funkciji postojanja zategnutosti ili oružanih sukoba. Ministarstvo nadležno za poslove spoljne trgovine neće izdati dozvolu za izvoz koji bi mogao da izazove, produži ili pogorša postojeće zategnutosti, ili sukobe u zemlji koja je krajnje određište.

4) Održavanje regionalnog mira, bezbednosti i stabilnosti. Ministarstvo nadležno za poslove spoljne trgovine neće izdati dozvolu za izvoz ako postoji jasan rizik da će nanačeni primalac koristiti predmet izvoza na agresivan način protiv neke druge zemlje ili nastojati da silom ostvari neke teritorijalne pretenzije.

5) Nacionalna bezbednost Republike Srbije, kao i bezbednost prijateljskih zemalja. Ministarstvo za međunarodne ekonomske odnose uzeće u obzir:

a) potencijalni uticaj predmeta izvoza na odbrambene i bezbednosne interese državne zajednice, kao i interese prijateljskih zemalja, prihvatajući da ovaj faktor ne može uticati na primenu kriterijuma o poštovanju ljudskih prava ni na regionalni mir, bezbednost i stabilnost;

b) rizik da se predmet izvoza koristi protiv Vojske Srbije;

c) rizik od obrnutog inženjeringa i slučajnog transfera tehnologije;

d) potrebu da se zaštite interesi Vojske Srbije.

6) Ponašanje zemlje-kupca u odnosu na međunarodnu zajednicu, posebno njen stav prema terorizmu, priroda njenih savezništava i poštovanje međunarodnog prava. Ministarstvo nadležno za poslove spoljne trgovine će, pored ostalog, uzeti u obzir ponašanje zemlje-kupca u vezi sa:

a) njenom podrškom terorizmu i međunarodnom organizovanom kriminalu i podsticanju na njih;

b) njenim ispunjavanjem međunarodnih obaveza, naročito u odnosu na nekorišćenje sile, uključujući i one koje proizlaze iz međunarodnog humanitarnog prava, koje je primenjivo na međunarodne sukobe i one koji to nisu;

c) njenim zalaganjem za neširenje i druge oblasti kontrole naoružanja i razoružanje, posebno potpisivanje, ratifikacija i sprovođenje relevantnih konvencija o kontroli naoružanja i razoružanju.

7) Postojanje rizika da će predmet izvoza otići u druge ruke u zemlji-kupcu ili ponovo biti izvezen pod nepoželjnim uslovima. Prilikom ocene uticaja predloženog izvoza na zemlju uvoznicu i rizika da će predmet izvoza završiti u rukama nepoželjnog krajnjeg korisnika, ministarstvo nadležno za poslove spoljne trgovine uzeće u obzir:

a) legitimne odbrambene i unutrašnje bezbednosne interese zemlje primaoca, uključujući i moguće učešće u mirovnim aktivnostima Ujedinjenih nacija ili drugih organizacija;

b) tehničku sposobnost zemlje primaoca da koristi uvezenu opremu;

c) sposobnost zemlje primaoca da vrši efikasnu kontrolu izvoza;

d) rizik da se oružje ponovo izveze ili skrene terorističkim organizacijama (u ovom kontekstu posebnu pažnju treba posvetiti antiterorističkoj opremi).

8) Kompatibilnost izvoza oružja sa tehničkom i ekonomskom sposobnošću zemlje primaoca, uzimajući u obzir poželjnost da zemlje realizuju svoje legitime bezbednosne i odbrambene potrebe uz najmanju moguću upotrebu ljudskih i ekonomskih resursa za nabavku oružja.

Prilikom razmatranja zahteva za izdavanje dozvole za izvoz, pored navedenih kriterijuma, sa punom pažnjom će se uzeti u obzir i:

a) potencijalni efekti Republike Srbije na ekonomski, finansijski i komercijalni interes, uključujući i dugoročni interes u uspostavljanju stabilnih i demokratskih odnosa sa trgovinskim partnerima;

b) potencijalni efekti na Republiku Srbiju sa zemljom u koju se vrši izvoz;

c) potencijalni efekti na transformaciju i oživljavanje odbrambene industrije;

d) potencijalni efekti na ukupni privredni razvoj Republike Srbije.

Primena propisa, stepen usklađenosti i neophodne mere

Analizirajući realizaciju Akcionog plana u delu koji se odnosi na izradu novih zakona i podzakonskih propisa može se govoriti o pozitivnim efektima, ali i o nedostacima.

A) Pozitivni efekti:

a) Narodna skupština Republike Srbije usvojila je Zakon o izvozu i uvozu robe dvostruke namene koji je objavljen je u Službenom glasniku Republike Srbije, broj 95/2013. godine. Ovim zakonom uređeni su način i uslovi pod kojima se vrši izvoz, uvoz i tranzit robe dvostruke namene i u potpunosti je usklađen sa evropskim zakonodavstvom koji reguliše ovu oblast.

b) Narodna skupština Republike Srbije usvojila je Zakon o privatnom obezbeđenju koji je objavljen je u Službenom glasniku Republike Srbije, broj 95/2013. godine, koji je stupio na snagu 5. decembra 2013. godine. Ovim zakonom uređeno je obavezno obezbeđenje i zaštita određenih objekata, poslovi i rad pravnih i fizičkih lica u oblasti privatnog obezbeđenja, uslovi za njihovo licenciranje, način vršenja poslova i ostvarivanje nadzora nad njihovim radom i usaglašen je sa evropskim zakonodavstvom koji reguliše ovu oblast.

c) Narodna skupština Republike Srbije usvojila je Zakon o detektivskoj delatnosti koji je objavljen je u Službenom glasniku Republike Srbije, broj 95/2013. godine, koji je stupio na snagu 5. decembra 2013. godine. Ovim zakonom uređen je rad pravnih lica, preduzetnika i fizičkih lica koji vrše poslove iz oblasti delatnosti pružanja detektivskih usluga, uslovi za njihovo licenciranje, način vršenja poslova i ostvarivanje nadzora nad njihovim radom, i usaglašen je sa evropskim zakonodavstvom koji reguliše ovu oblast.

d) Odluka Vlade Republike Srbije o formiranju Saveta za streljačko i lako oružje u Republici Srbiji objavljena je u Službenom glasniku RS broj 81/2011. Savet može predlagati formiranje stručnih timova za sprovođenje konkretnih aktivnosti. Savet se obrazuje na vreme od pet godina. Stručnu i administrativno-tehničku potporu Savetu pruža Uprava za upravne poslove Ministarstva unutrašnjih poslova.

e) Vlada Republike Srbije imenovala je Nacionalnog koordinatora za streljačko i lako oružje.

B) Nedostaci:

a) Akcioni plan usvojen je vrlo kasno, odnosno više od tri godine po usvajanju strategije. Nacionalna strategija kontrole streljačkog i lakog oružja u Republici Srbiji u periodu 2010–2015. godine (Službeni glasnik RS, broj 36/10), Vlada je usvojila 13. maja 2010. godine. Akcioni plan za sprovođenje strategije izrađen je u periodu februar–april 2012. godine i predstavlja skup konkretnih aktivnosti kojima se planira realizacija osnovnih ciljeva predviđenih Strategijom. Akcioni plan donosi se za 2013. i 2014. godinu. Usvojen je na sednici Vlade Republike Srbije 9. 8. 2013. godine i objavljen u Službenom glasniku RS, broj 73/13.

b) Nije izvršena nijedna izmena i dopuna Strategije kontrole streljačkog i lakog oružja i Akcionog plana za njeno sprovođenje, iako postoji više razloga za to. Razlozi zbog kojih je potrebno izvršiti određene izmene, pre svega u Akcionom planu jesu:

- akcioni plan za sprovođenje Strategije kasno je usvojen, tako da je preostalo malo vremena za njegovo sprovođenje, odnosno rokovi za realizaciju aktivnosti i zadataka dati su nerealan;

- donošenje novog zakona o ministarstvima, čime je promenjen naziv pojedinih ministarstava, ali i nadležnost;

- nisu doneti pojedini zakoni na osnovu Akcionog plana (Zakon o oružju i municiji, Zakon o ispitivanju, žigosanju i obeležavanju vatrenog oružja, Zakon o proizvodnji i prometu naoružanja i vojne opreme i dr.);

- nisu izrađivani niti stavljeni na uvid javnosti bilteni o radu Saveta za streljačko i lako oružje, čime jedan od ciljeva Akcionog plana nije ispunjen (cilj 7: Angažovanje civilnog društva u podršci Strategiji kontrole streljačkog i lakog oružja).

c) Nije izvršena izmena sastava Saveta za streljačko i lako oružje. U skladu sa novim zakonom o ministarstvima (Službeni glasnik RS, broj 44/2014), došlo je do promene naziva i nadležnosti pojedinih ministarstava, pa je neophodno izmeniti i sastav Saveta.

d) Za pojedine zakone prošao je rok određen Akcionim planom za sprovođenje Strategije, do kada treba da bude usvojen u Narodnoj skupštini Republike Srbije. Na primer, Zakon o oružju i municiji je, prema Akcionom planu, trebalo da bude usvojen u prvom kvartalu 2013. godine, što do današnjeg dana nije učinjeno. Ista je situacija i sa Zakonom o ispitivanju, žigosanju i obeležavanju vatrenog oružja (rok: prvi kvartal 2013. godine) i Zakonom o proizvodnji i prometu naoružanja i vojne opreme (rok: treći kvartal 2013. godine).

e) Akcionim planom je propisano da Savet za streljačko i lako oružje izrađuje biltene o svom radu i na taj način informiše društvo o radu tog povremenog tela Vlade RS. Nije dan bilten se ne može pronaći na sajtu Vlade ili Ministarstva unutrašnjih poslova, pa se postavlja pitanje da li se uopšte i izrađuju. Samim tim, i cilj 7: Angažovanje civilnog društva u podršci Strategiji kontrole streljačkog i lakog oružja – nije ispunjen.

f) Za realizaciju aktivnosti Akcionog plana na sprovođenju Strategije za kontrolu streljačkog i lakog oružja nisu izdvojena posebna sredstva u budžetu, već nadležna ministarstva koriste sredstva iz redovnog budžeta. Na taj način daje se na volju ministarstvima da određuju prioritete za finansiranje određenih aktivnosti, i u uslovima restriktivnog finansiranja može da se desi da se ne odvoji dovoljno finansijskih sredstava za realizaciju aktivnosti Akcionog plana za sprovođenje Strategije kontrole streljačkog i lakog oružja i samim tim onemogućiti sprovođenje Akcionog plana u celini.

g) U Akcionom planu je definisano da će Ministarstvo unutrašnjih poslova u prvom kvartalu 2013. godine izraditi i predložiti novi zakon o oružju i municiji, usaglašen sa evropskim zakonodavstvom, jer važeći Zakon o oružju i municiji nije usklađen sa propisima i načelima prihvaćenim u zemljama Evropske unije.

Republika Srbija pristupila je Programu akcije UN za sprečavanje, suzbijanje i iskorenjivanje nedozvoljene trgovine oružjem, kao i Protokolu UN o vatrenom oružju, što je stvorilo određene međunarodne obaveze u pogledu sprovođenja mera kontrole vatrenog oružja i periodičnog izveštavanja o postignutim rezultatima. Važeći zakon ne daje zadovoljavajući okvir za potpuno ispunjavanje ovih obaveza.

Strateško opredeljenje za evropske integracije nužno podrazumeva i usklađivanje svih relevantnih propisa sa pravom EU u koje spada i pravna regulativa držanja i nošenja oružja. Strategijom kontrole streljačkog i lakog oružja u Republici Srbiji za period 2010–2015. godina, u cilju 8. izričito je predviđeno usklađivanje domaćih sa propisima EU. Ključni dokumenti na nivou EU koji regulišu ova pitanja su Šengenski ugovor (glava 7) i direktive Saveta Evrope 477/91 i 51/08. Ovim direktivama propisani su uslovi za nabavljanje, posedovanje, promet i prenošenje oružja od strane nedržavnih subjekata. One postavljaju minimum uslova, a nacionalnim zakonodavstvima ostavlja mogućnost da propišu strože norme, što je u nacrtu Zakona o oružju i municiji i učinjeno. Sve odredbe u skladu su sa navedenim direktivama.

Donošenjem novog Zakona o oružju i municiji trebalo bi da budu ostvarena dva cilja. Prvi je da omogući efikasnu kontrolu posedovanja i prometa oružja, čime će se sprečiti njegove zloupotrebe i poboljšati bezbednost građana Srbije. Drugi je da legalnim i saveznim vlasnicima oružja omogući da ga nesmetano poseduju i koriste u zakonom dozvoljene svrhe lova, sporta, kolekcionarstva i samoodbrane.

Prvi cilj postiže se pooštavanjem uslova za posedovanje oružja. Drugi cilj postiže se kroz davanje povlašćenog statusa registrovanim sportskim strelcima i kolekcionarima. To se ogleda u oslobađanju od obuke i davanju mogućnosti izrade municije strelcima i olakšavanja nabavke oružja i municije kolekcionarima.

Zabrinjavajuće velika količina oružja koja se u Srbiji nalazi u ilegalnom posedu zahteva planske mere države i obimnije projekte od represivnih aktivnosti policije. U uporednoj i domaćoj praksi, akcije legalizacije i predaje pokazale su se kao najefikasnija mera smanjenja količine ovog oružja. Zbog toga će legalizacija oružja biti regulisana novim zakonom, koji ministru unutrašnjih poslova daje ovlašćenje da jednom u dve godine, a na osnovu stručnih procena, objavi opštu legalizaciju i predaju oružja

C) Mere koje je neophodno preduzeti u narednom periodu

Usklađenost propisa koji regulišu sakupljanje i promet lakog i streljačkog naoružanja i municije, sa propisima EU, biće obezbeđena ako se Strategija kontrole streljačkog i lakog oružja realizuje u potpunosti. Naravno, potrebne su izvesne izmene i dopune strategije. Ostvarenjem svih postavljenih ciljeva i realizacijom planiranih aktivnosti i zadataka definisanih Akcionim planom za sprovođenje Strategije kontrole streljačkog i lakog oružja obezbeđuje se donošenje novih zakonskih i podzakonskih propisa, usklađenih sa evropskim zakonodavstvom koji regulišu tu oblast.

S obzirom na to da se kasni u realizaciji ciljeva definisanih Akcionim planom, jer aktivnosti i zadaci nisu realizovani u zadatom roku, dovodi se u pitanje dinamika realizacije Akcionog plana, samim tim Poglavlje 31 za priključenje Evropskoj uniji, neće ispuniti potrebne uslove i zahteve EU. Na osnovu iznetog, potrebno je preduzeti sledeće mere:

1) Izraditi novi Akcioni plan za sprovođenje Strategije

Novi zakoni koji su doneti na osnovu Akcionog plana za sprovođenje Strategije kontrole streljačkog i lakog oružja u potpunosti su usaglašeni za evropskim zakonodavstvom koji re-

gulišu sakupljanje i promet lakog i streljačkog naoružanja i municije, ali je potrebno što pre usvojiti podzakonske propise, jer bez njih nije moguće sprovesti zakone u praksi (npr. Zakon o privatnom obezbeđenju, Zakon o detektivskoj delatnosti), a u postupku verifikacije stanja u ovoj oblasti, pored usvajanja propisa, veoma je bitno i da ti propisi zažive u praksi, uz obezbeđenje dovoljno administrativnih kapaciteta za njegovo sprovođenje.

Dok se ne usvoje podzakonski propisi koji će omogućiti punu primenu zakona u svakodnevnom životu, neće se ispuniti svi zahtevani uslovi za priključenje Evropskoj uniji.

Zbog toga je neophodno što pre izvršiti potrebne izmene Strategije kontrole streljačkog i lakog oružja, a posebno i Akcionog plana za njeno sprovođenje, i definisati rokove za donošenje svih zakona i podzakonskih propisa, koji su neophodni za sprovođenje odredbi zakona u praksi.

2) Definirati nove rokove za donošenje zakona

S obzirom na to da deo zakona nije usvojen (Zakon o oružju i municiji, Zakon o ispitivanju, žigosanju i obeležavanju vatrenog oružja, Zakon o proizvodnji i prometu naoružanja i vojne opreme) u skladu sa dinamikom Akcionog plana za sprovođenje Strategije, potrebno je definisati nove – realne rokove za njihovo donošenje, ali i zahtevati da se ti zakoni donesu u roku.

Samo ako se zakoni donesu u predviđenom roku (najkasnije do kraja 2015. godine) biće dovoljno vremena za donošenje podzakonskih propisa, stvaranje administrativnih kapaciteta i sprovođenje zakona u praksi. U protivnom, ako se kasni sa donošenjem zakona, neće se pravovremeno usvojiti podzakonski propisi, a samim tim će kasniti i stvaranje administrativnih kapaciteta za sprovođenje u praksi (formiranje ustanova, radnih tela, zatim obuka zaposlenih, opremanje stručnih službi i dr.).

3) Izvršiti potrebne izmene u sastavu Saveta za streljačko i lako oružje

U skladu sa novim Zakonom o ministarstvima, potrebno je da Vlada RS donese novu Odluku o Obrazovanju Saveta za streljačko i lako oružje ili da izmeni postojeću, tako da se usklade nazivi ministarstava, ali i ažuriraju imena članova saveta. Ove izmene potrebno je uraditi što pre, a najkasnije u roku od tri meseca, kako bi savet mogao nesmetano da obavlja postavljene zadatke.

4) Insistirati da Savet za streljačko i lako oružje redovno izrađuje biltene o sprovođenju Akcionog plana i Strategije kontrole streljačkog i lakog oružja.

Savet za streljačko i lako oružje je u obavezi da svakih 90 dana izveštava Vladu o svom radu i izrađuje biltene o sprovođenju Akcionog plana i Strategije kontrole streljačkog i lakog oružja. Na taj način javnost se obaveštava o sprovođenju Strategije kontrole streljačkog i lakog oružja.

Samim tim, ostvaruje se postavljeni cilj 7. Akcionog plana: Angažovanje civilnog društva u podršci Strategiji kontrole streljačkog i lakog oružja.

5) Obezbediti posebna finansijska sredstva za realizaciju

Za realizaciju aktivnosti Akcionog plana na sprovođenju Strategije kontrole streljačkog i lakog oružja nisu izdvojena posebna sredstva u budžetu, već nadležna ministarstva koriste sredstva iz redovnog budžeta.

Kako bi se izbeglo da pojedina nadležna ministarstva sama određuju prioritete za finansiranje određenih aktivnosti, i samim tim dovedu u pitanje realizaciju aktivnosti definisanih Akcionim planom, potrebno je obezbediti posebna finansijska sredstva za realizaciju aktivnosti Akcionog plana za sprovođenje Strategije kontrole streljačkog i lakog oružja.

Na primer, Akcionim planovima za sprovođenje Strategije kontrole streljačkog i lakog oružja u zemljama u okruženju obezbeđena su posebna finansijska sredstva, u iznosu od nekoliko miliona evra.

Posebna finansijska sredstva za sprovođenje Strategije potrebno je da Vladi predloži Savet za streljačko i lako oružje, na osnovu zahteva nadležnih ministarstava. S obzirom na to da do sada to nije urađeno, potrebno je da nadležna ministarstva nakon donošenja novog Akcionog plana za sprovođenje Strategije iskažu neophodna finansijska sredstva za realizaciju planiranih aktivnosti i zadataka. Na osnovu iskazanih potreba nadležnih ministarstava, Savet za streljačko i lako oružje uradio bi predlog budžeta i dostavio Vladi na razmatranje. Realno je očekivati da se obezbede posebna finansijska sredstva za sprovođenje novog Akcionog plana, u 2015. godini.

6) Sprovesti akciju predaje viška naoružanja, odnosno prijava i legalizacija nelegalnog oružja

Velika količina oružja koja se u Republici Srbiji nalazi u ilegalnom posedu zahteva planske mere države, a jedna od njih jeste akcija legalizacije i predaje nelegalnog oružja. Ova mera pokazala se kao najefikasnija mera smanjenja količine ovog oružja u državi.

Čim se usvoji novi Zakon o oružju i municiji, potrebno je da ministar unutrašnjih poslova pozove na predaju viškova oružja, odnosno za prijavu i legalizaciju nelegalnog oružja.

Realizacijom navedenih mera otklanjaju se dosadašnje uočene slabosti u realizaciji Akcionog plana za sprovođenje Strategije kontrole lakog i streljačkog oružja i stvaraju neophodni uslovi za priključenje Evropskoj uniji, u pogledu poglavlja 31 – Spoljna bezbednosna i odbrambena politika.

Zaključak

Realizacijom svih aktivnosti i zadataka koji su definisani Akcionim planom za sprovođenje Strategije kontrole streljačkog i lakog oružja, kao i izmenom akcionog plana, obezbeđuju se svi neophodni uslovi za realizaciju zahteva koji se postavljaju pred Republiku Srbiju iz oblasti kontrole streljačkog i lakog oružja, u okviru poglavlja 31 – Spoljna, bezbednosna i odbrambena politika.

S obzirom na to da se realizacija aktivnosti i zadataka koji su definisani Akcionim planom za sprovođenje Strategije kontrole streljačkog i lakog oružja ne odvijaju prema utvrđenim rokovima, potrebno je što pre izraditi Aneks akcionog plana u kojem treba izvršiti izmene u rokovima za aktivnosti koje još nisu realizovane. Na taj način imali bi jasniju viziju o tome koje aktivnosti i u kom roku se mogu završiti do kraja 2015. godine.

Krajem 2015. godine, na osnovu izvršene analize realizovanih aktivnosti i zadataka, kako kvantitativne, tako i kvalitativne, treba izraditi novi Akcioni plan za sprovođenje Strategije kontrole streljačkog i lakog oružja za period 2016–2017. godina, u kojem bi trebalo obuhvatiti sve aktivnosti koje nisu realizovane, kao i neke nove, ukoliko ih bude bilo, a na osnovu eventualnih izmena i dopuna Strategije kontrole streljačkog i lakog oružja.

Takođe, pored ovih planskih dokumenata potrebno je obezbediti i posebna finansijska sredstva za realizaciju aktivnosti i zadataka definisanih Akcionim planom, kako bi se obezbedila samostalnost u finansiranju, jer sve zemlje u okruženju su za sprovođenje akcionog plana imale obezbeđena posebna finansijska sredstva.

Literatura

1. Акциони план за спровођење Стратегије контроле стрељачког и лаког оружја у Републици Србији за период 2010-2015. године (усвојен Закључком Владе РС 05 бр. 210-6619/2013 од 09.08.2013. године), *Службени гласник Републике Србије* број 73/13.
2. Закон о детективској делатности, *Службени гласник Републике Србије*, бр. 104/13.
3. Закон о извозу и увозу робе двоструке намене, *Службени гласник Републике Србије*, бр. 95/13.
4. Закон о испитивању, жигосању и обележавању ватреног оружја, *Службени лист Србије и Црне Горе*, бр. 31/04.
5. Закон о оружју и муницији, *Службени гласник Републике Србије*, бр. 9/92, 53/93, 67/93, 48/94, 44/98, 39/2003, 101/05 – др. закон, 85/05 – др. закон, 27/11 – одлука УС и 104/2013 – др. закон.
6. Закон о приватном обезбеђењу, *Службени гласник Републике Србије*, број 104/13.
7. Одлука о критеријумима за издавање дозвола за извоз наоружања, војне опреме и робе двоструке намене, *Службени гласник Републике Србије*, бр. 11/05.
8. Одлука о утврђивању националне контролне листе наоружања и војне опреме, *Службени гласник Републике Србије* бр. 90/13.
9. Правилник о начину вођења регистра лица која могу да обављају спољњу трговину контролисаном робом, *Службени гласник Републике Србије*, бр. 73/06, 96/07, 80/12.
10. Правилник о обрасцу и садржају захтева за издавање дозволе, обрасцу дозволе, обрасцу и садржају сертификата и потврда који прате извоз и увоз робе двоструке намене, *Службени гласник Републике Србије*, бр. 9/14.
11. Стратегија контроле стрељачког и лаког оружја у Републици Србији за период 2010-2015. године, *Службени гласник Републике Србије*, бр. 36/10.
12. Уредба о превозу наоружања и војне опреме, *Службени лист СРЈ*, бр. 54/97.
13. http://europa.eu/legislation_summaries/foreign_and_security_policy/cfsp_and_esdp/implementation/133244_en.htm
14. http://eeas.europa.eu/non-proliferation-anddisarmament/documentation/documents/index_en.htm
15. <http://register.consilium.europa.eu/doc>